SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2819

av Eric Palmqvist (SD)

Sänkning av åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker till 18 år

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker till 18 år och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk alkoholpolitik syftar till att främja folkhälsan genom att minska alkoholens skadeverkningar. Detta sker bland annat genom politiska beslut om så kallade tillgänglighetsbegränsningar. Exempel på sådana begränsningar som är politiskt beslutade är detaljhandelsmonopolet, alkoholskatten, begränsade försäljningstider och åldersgränser. Till detta kommer att det statliga bolag, Systembolaget AB, som innehar detaljhandelsmonopolet har som uppdrag att informera allmänheten om alkoholens skadeverkningar samtidigt som försäljningen sker utan vinstintresse.

Alkoholpolitiken tar sitt avstamp i 1800-talets mitt. Supandet i landet var mycket utbrett, med de negativa konsekvenser som det medför. Bland de tidiga besluten kan nämnas att den så kallade husbehovsbränningen förbjöds och att krogarnas öppettider begränsades.

Under den första hälften av 1900-talet kom Sverige att införa Europas sannolikt mest restriktiva alkoholpolitik. Ett av de tydligaste exemplen från denna tid var den så

kallade motboken. Inte nog med att motbokssystemet begränsade människors rätt att köpa alkoholhaltiga drycker, det gjorde även stor skillnad på folk. Under motbokens år gavs exempelvis arbetare en snålare tilldelning än direktörer. Samtidigt fick kvinnor en mindre tilldelning än män. Arbetslösa, unga män, gifta kvinnor och hushållerskor förvägrades i sin tur helt motbok. Faktum är att så sent som 1955 kunde svenskar förvägras rätten att handla alkohol på systembolag efter anonyma tips, utan möjlighet att överklaga beslutet till en högre instans.

Den historiska tillbakablicken vittnar om ett Sverige där alkoholpolitiken varit starkt präglad av en annan dryckeskultur än den vi ser idag. Då Systembolaget bildades 1955 rådde krav på legitimation med foto och åldersgränsen för att handla var satt till 21 år.

Under årens lopp fram till nu har vi fått se företeelser som den ”röda lampan” på kassaapparaterna – en lampa som tändes slumpmässigt för legitimationskontroll eller manuellt om kassören misstänkte att kunden var spärrad för inköp (1964–1977) – och lördagsstängt på Systembolaget (1982–2001) som syftat till att begränsa och reglera svenskarnas alkoholkonsumtion.

Dagens systembolagsbutiker har emellertid mycket lite gemensamt med dåtidens. Självbetjäning har blivit en självklarhet och fotolegitimation begärs endast för att bekräfta åldern på kunden om så är påkallat. Samtidigt har Systembolagets sortiment under de senaste decennierna breddats på ett sätt som torde framstå som omöjligt att ta in för de som upplevde motboksepoken. Utbudet på Systembolaget vittnar om ett Sverige där dryckeskulturen utvecklats och antagit en annan form. Kundernas intresse, kunnande och preferenser har både styrt och gått hand i hand med Systembolagets utvecklade sortiment.

Att tiderna förändrats och Systembolaget med dem är bra. Att såväl motboken som den röda lampan förpassats till historien är sannolikt de flesta tacksamma för och få torde på allvar mena att Systembolaget åter skulle hålla stängt om lördagarna.

En sak återstår dock att modernisera och anpassa. Åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker. År 1955 då Systembolaget bildades var åldersgränsen satt till 21 år, dvs densamma som myndighetsåldern var då. I slutet av 1960-talet sänktes såväl myndighetsåldern som åldersgränsen till 20 år. Ett antal år senare, 1974, sänktes myndighetsåldern till 18 utan att åldersgränsen för att köpa alkoholhaltiga drycker ändrades. Nu ett halvt sekel senare torde det därför vara på sin plats att åldersgränsen

revideras och myndiga svenskar ges samma rätt att köpa alkoholhaltiga drycker som de har att rösta, köra motordrivna fordon, inneha vapen och ingå juridiska avtal.

En utblick i EU visar också på att Sverige är ett udda land sett till 20-årsgränsen. Inget annat EU-land tillämpar en 20-årsgräns. Snarare är 18 år att betrakta som norm medan några länder tillämpar en ännu lägre eller differentierad åldersgräns utifrån dryckernas alkoholhalt.

En harmonisering med övriga Europa i detta avseende vore att föredra av flera skäl. Dels för att förståelsen och acceptansen för vår åldersgräns är mycket låg bland utländska unga vuxna som reser till Sverige för att arbeta, studera eller semestra och dels för att myndiga svenska ungdomar uppfattar det som ett obsolet regelverk då de helt lagligt kan köpa alkoholhaltiga drycker i alla andra EU-länder de besöker.

I kontakt med unga vuxna framträder en bild av att en överväldigande majoritet av landets 18- och 19-åringar vet precis hur de ska agera för att få tag på alkohol. Detta sker ofta utan svårighet trots att en förutsättning för detta är att någon vuxen över 20 år i något led agerar i strid med lagen. Resonemanget kan också anses stödjas av undersökningar, bland annat av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), som indikerar att svenska ungdomars alkoholdebut sker tydligt före 20 års ålder. De ”pucklar” i diagrammen som visar när alkoholkonsumtionen tar fart återfinns snarare vid 18 och 19 års ålder. Motsvarande puckel saknas helt i diagrammet vid 20 års ålder vilket kan tolkas som att 20-årsgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker helt har kommit att spela ut sin roll som tillgänglighetsbegränsning.

Mot bakgrund av ovanstående menar jag att myndighetsåldern, dvs. 18 år, ska omfatta även rätten att köpa alkoholhaltiga drycker. Riksdagen bör därför ställa sig bakom en sänkt åldersgräns, till 18 år, och tillkännage detta för regeringen.

Eric Palmqvist (SD)